

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudkyň Daniely Zemanové a Michaely Bejčkové v právní věci žalobkyně: **J. K.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení,** se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 11. 2015, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2016, čj. 43 Ad 4/2016-20,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žádostí ze dne 10. 7. 2015 žalobkyně požádala Okresní správu sociálního zabezpečení Mladá Boleslav (správní orgán I. stupně) o přiznání starobního důchodu ode dne 19. 8. 2014. V žádosti mj. uvedla, že žádá o uznání péče o děti, a to E. a J. K.. Správní orgán I. stupně žádost zamítl. Přihlédl pouze k výchově jednoho dítěte; výchova J. K. totiž od jeho převzetí do péče do dosažení zletilosti netrvala alespoň 5 roků. Žalobkyně podala proti tomuto rozhodnutí námitky, které žalovaná výše specifikovaným rozhodnutím zamítla.

[2] Žalobkyně se proti tomuto rozhodnutí bránila žalobou. Krajský soud rozsudkem označeným v záhlaví rozhodnutí žalované pro nezákonnost zrušil. Uvedl, že počátek doby péče o J. K. nelze odvíjet až od právní moci rozsudku o jeho osvojení. Z předložených podkladů vyplynulo, že žalobkyně o něj pečovala již před právní mocí tohoto rozsudku.

II. Stručné shrnutí argumentů obsažených v kasační stížnosti

[3] Žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu kasační stížnost. Domnívá se, že krajský soud nesprávně vyložil § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Toto ustanovení totiž neumožňuje přihlédnout k předcházející hostitelské péči žalobkyně o dítě, která zřejmě souvisela s žádostí manželů K. o osvojení dětí E. a J. Ačkoliv žalobkyně předložila potvrzení o tom, že nezletilý J. byl svěřen do péče manželů K. již dne 27. 4. 1991, dle stěžovatelky šlo pouze o pobyt dítěte mimo dětský domov v rámci hostitelské péče. Takový pobyt stěžovatelka nepovažuje za svěření dítěte do péče na základě rozhodnutí příslušného správního orgánu.

[4] Stěžovatelka poukazuje na výčet rozhodnutí příslušného orgánu, jimiž může být ve smyslu § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění dítě převzato do péče nahrazující péči rodičů. Domnívá se, že tento výčet je taxativní. Dle ní za takové rozhodnutí nelze považovat opatření dětského domova, jímž byl nezletilý J. předán do hostitelské péče manželů K.

[5] V kasační stížnosti dále stěžovatelka polemizuje se závěry krajského soudu co do existence určitého opatření, které muselo být vydáno před osvojením dítěte. Má za to, že faktická péče o dítě před osvojením nesplňuje zákonné podmínky pro započítání takové péče do výpočtu důchodového věku. Stěžovatelka nemůže vzhledem k dikci § 20 odst. 2 a 3 a § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění přihlížet k individuálním okolnostem případu a hodnotit i faktickou péči žalobkyně o dítě.

[6] Žalobkyně se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[7] NSS při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas, osobou oprávněnou a je přípustná. Důvodnost kasační stížnosti posoudil NSS v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; neshledal přitom žádné vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[8] Návrhem na přiznání odkladného účinku se soud nezabýval, protože rozhodl bez odkladu o samotné kasační stížnosti; otázka odkladného účinku se tak stala bezpředmětnou.

[9] Kasační stížnost není důvodná.

[10] Ze správního spisu vyplynulo, že manželé J. a V. K. dne 27. 4. 1991 převzali z dětského domova do své péče E. nar. v roce X a jeho nevlastního bratra J. nar. v roce X. Předání dětí do péče manželů K. odpovídá i listina datovaná dnem 2. 5. 1991 z archivu Dětského domova v N. S., podle které byl doporučen osvojitelský svazek mimo jiné na základě doporučení Okresního úřadu Kladno ze dne 7. 3. 1991 a vyšetření dětí ze dne 13. 2.

pokračování

1991. Podle tohoto dokumentu se žalobkyně spolu s manželem dostavila dne 13. 3. 1991 a nezletilé děti byly propuštěny do hostitelské péče ode dne 1. 5. 1991. Z vyjádření Mgr. I. P., ředitelky příspěvkové organizace Základní škola, Mateřská škola, Dětský domov a Speciální pedagogické centrum v Mladé Boleslavi ze dne 2. 2. 2015 je pak patrné, že J. byl žákem školy od 2. 5. 1991 do 30. 6. 1995, kdy ukončil povinnou školní docházku. Rozsudkem Okresního soudu v Mladé Boleslavi ze dne 8. 4. 1992, který nabyl právní moci dne 22. 4. 1992, byl J. osvojen manžely K.

[11] V tomto případě není sporné, že žalobkyně a její manžel dítě předané do jejich péče fakticky vychovávali již před právní mocí rozsudku o jeho osvojení. Jedinou otázkou je, zda při výpočtu důchodového věku žalobkyně měla stěžovatelka zohlednit výchovu tehdy nezl. J. i po dobu před jeho osvojením, tj. zejména od propuštění dítěte z dětského domova do péče manželů dne 27. 4. 1991, resp. od předání dítěte do jejich hostitelské péče dne 1. 5. 1991.

[12] Podle § 32 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění *u pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977 se důchodový věk stanoví podle přílohy k tomuto zákonu.* Dle přílohy k zákonu označené jako „Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977“ důchodový věk žalobkyně činí 61 let, pokud vychovala jedno dítě, resp. 59 let a 8 měsíců, pokud vychovala děti dvě. Podle § 32 odst. 4 téhož zákona *podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků.*

[13] Zákon o důchodovém pojištění pak v § 20 odst. 1 definuje, že dítětem se *rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a pokud se dále nestanoví jinak, též dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů*. Dle odst. 2 téhož ustanovení se za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů považuje *dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu nebo na základě dohody rodičů schválené soudem, dítě manžela, nemá-li druhý z rodičů rodičovskou zodpovědnost, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám. Za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů se považuje dále dítě, jež bylo převzato do péče na základě rozhodnutí soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo dřívějšího příslušného orgánu o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele nebo do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a dítě, jež bylo převzato do péče na základě předběžného opatření vydaného v rámci řízení o svěření dítěte do výchovy.*

[14] Stěžovatelka nepovažovala péči o nezl. J. před jeho osvojením za péči ve smyslu § 32 odst. 4 ve spojení s § 20 zákona o důchodovém pojištění. Krajský soud zrušil její rozhodnutí pro nezákonnost. Pokud nebylo ve správním řízení doloženo rozhodnutí, na základě něhož začali manželé K. fakticky pečovat o nezl. J., byť minimálně určité opatření o jeho péči muselo existovat, nelze počátek péče o dítě formálně odvíjet až od právní moci rozsudku o osvojení dítěte.

[15] Se závěry krajského soudu se zdejší soud ztotožňuje.

[16] NSS předesílá, že otázku data převzetí dítěte do péče je nutné při nedostatku přechodných ustanovení zákona o důchodovém pojištění posoudit podle předpisů účinných v době, kdy k převzetí dítěte do péče žadatelky o důchod došlo (viz rozsudek NSS ze dne 4. 1. 2007, čj. 6 Ads 34/2006-49, č. 1710/2008 Sb. NSS). Již v právě cit. rozsudku NSS uvedl, že podmínku výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splňuje rovněž žena osobně pečující o dítě, které jí bylo svěřeno nejdříve do předadopční péče vyžadované v § 69 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, a poté osvojeno postupem podle § 63 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině. V tomto rozsudku, stejně jako v nynějším případě, nebylo zcela jasné, na základě jakého právního titulu došlo k převzetí dítěte do předadopční péče. Podle § 69 odst. 2 zákona o rodině, ve znění do 31. 7. 1998, opatření, jímž bylo dítě před rozhodnutím soudu o osvojení nejméně na dobu tří měsíců předáno do péče budoucího osvojitele, učinil ústav po dohodě s okresním národním výborem (od 24. 11. 1990 okresním úřadem). Jen u dětí, které jsou v ústavu z rozhodnutí soudu, tj. za účelem ústavní výchovy, tak učinil soud. Tak jako tak, manželé K. museli jako budoucí osvojitelé ve smyslu § 69 zákona o rodině minimálně po dobu tří měsíců předcházejících osvojení pečovat o tehdy nezl. J.

[17] Navzdory tomu, že v rozsudku čj. 6 Ads 34/2006-49 zdejší soud pracoval s verzí zákona o důchodovém pojištění s odlišnou časovou působností, poselství tohoto judikátu zůstalo i pro další obdobné případy stejné. Ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění ve znění do 30. 6. 2007 jednoduše stanovilo pouze to, že za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje *dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu*. Totéž ustanovení ve znění rozhodném pro posuzovanou věc (tj. § 20 odst. 2 ve znění účinném od 1. 1. 2014) vedle původní strohé úpravy považuje za dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů *dále dítě, jež bylo převzato do péče* na základě rozhodnutí *soudu, orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo* dřívějšího příslušného orgánu o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele. Zákon č. 152/2007 Sb., jímž byla do zákona o důchodovém pojištění vložena druhá věta § 20 odst. 2, zjevně sleduje záměr započítávat jako péči o dítě nahrazující péči rodičů také předadopční péči ve smyslu § 69 zákona o rodině (srov. sněmovní tisk č. 153/0, 5. volební období, od 2006, dostupný na digitálním repozitáři www.psp.cz).

[18] Právě výše zvýrazněná část druhé věty § 20 odst. 2 dopadá na nyní řešenou situaci.

[19] Z dnešního pohledu nelze s odkazem na proměňující se legislativu zpochybňovat, že v tomto případě byl nezl. J. svěřen do předadopční péče manželů K. rozhodnutím dříve (tedy v roce 1991) příslušného orgánu. V posuzovaném případě správní spis neobsahuje veškerou dokumentaci, která by proces předání nezl. J. do péče jeho budoucích osvojitelů přesně popisovala. Avšak z již doložených podkladů je patrné, že dítě muselo být z dětského domova svěřeno do jejich předadopční péče vyžadované zákonem o rodině, což byla nezbytná podmínka pro osvojení dítěte. Žalobkyní předložené potvrzení o převzetí dětí do péče, zpráva o propuštění dětí do péče ze dne 2. 5. 1991 a rozsudek o osvojení nasvědčují tomu, že nezl. J. byl za účelem seznámení s prostředím rodiny budoucích osvojitelů předán z dětského domova do péče manželů K. na základě opatření nebo rozhodnutí ředitele dětského domova po dohodě s okresním úřadem (§ 69 odst. 1 a 2 zákona o rodině). Žalovaná tedy pochybila, pokud na základě žalobkyní předložených

pokračování

podkladů nevyhodnotila, že *muselo existovat opatření*, jímž byl nezl. J. svěřen do předadopční péče manželů K. dřív příslušným orgánem (srov. k domněnce existence do spisu nedoloženého rozhodnutí přiměřeně rozsudek NSS ze dne 28. 3. 2013, čj. 4 Ads 105/2012-42).

[20] Naopak jako krajně nepravděpodobné se jeví, že by žalobkyně a její manžel úspěšně adoptovali nezl. J.bez toho, aby byl předtím po dobu nejméně tří měsíců svěřen do jejich předadopční péče, resp. že by o něj pečovali pouze na základě relativně neformálního povolení ředitele dětského domova, jak tvrdí stěžovatelka [§ 15 odst. 1 vyhlášky ministerstva školství České socialistické republiky č. 64/1981 Sb., o školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy]. Jen stěží si lze představit, že by pouhá *hostitelská péče*, která, jak namítá stěžovatelka, nedosahuje kvalit a záruk standardní péče nahrazující péči rodičů, byla dostačujícím podkladem pro následně vydaný rozsudek o osvojení dítěte. Navíc z žalobkyní předložených podkladů jednoznačně vyplývá, že nezl. J. byl do péče žalobkyně a jejího manžela propuštěn, resp. byl do jejich péče svěřen, a také to, že od 2. 5. 1991 do 30. 6. 1995 byl žákem základní školy v místě trvalého bydliště žalobkyně.

[21] Proto ani NSS nemá pochyb o tom, že nezl. J. pobýval po dobu před osvojením u budoucích osvojitelů v rámci předadopční péče. Podmínku výchovy dítěte ve smyslu § 32 odst. 4 nelze u žalobkyně posuzovat teprve od právní moci rozsudku Okresního soudu v Mladé Boleslavi, jímž si manželé K. dítě osvojili.

[22] NSS se neztotožnil ani s námitkou, že § 20 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění brání tomu, aby opatření, jímž byl nezl. J. předán do péče manželů K., bylo považováno za rozhodnutí příslušného orgánu o převzetí dítěte do péče nahrazující péči rodičů ve smyslu § 20 odst. 2 téhož zákona. Toto ustanovení bylo do zákona o důchodovém pojištění vloženo novelou č. 303/2013 Sb., kterou se teprve s účinností od 1. 1. 2014 měnily některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva. Cílem této novely byla legislativně technická změna zákona o důchodovém pojištění navazující na derogaci zákona o rodině a přijetí nové úpravy péče o dítě, kterou zavedl zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (srov. sněmovní tisk č. 930/0, 6. volební období, od 2010, dostupný na digitálním repozitáři www.psp.cz). Vůbec poprvé byl do zákona o důchodovém pojištění vložen takto vyčerpávající výčet rozhodnutí, která je třeba považovat za rozhodnutí příslušného orgánu o svěření dítěte do péče.

[23] Tato novela navazuje na pojem rozhodnutí příslušného orgánu podle § 20 odst. 2 věty první, nijak však nezměnila dosah věty druhé § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění (§ 20 odst. 3 v návětí výslovně říká, že definuje rozhodnutí příslušného orgánu podle odstavce 2 *věty první*). Péči žalobkyně o nezl. J. před právní mocí rozsudku o jeho osvojení je třeba posuzovat právě ve smyslu věty druhé § 20 odst. 2, v části, která odkazuje na rozhodnutí *dřívějšího* příslušného orgánu o svěření dítěte do péče budoucího osvojitele (viz [17] a [19] shora). Ustanovení § 20 odst. 3 se tedy v posuzovaném případě neužije.

[24] Stěžovatelka na podporu své argumentace odkazuje na řadu rozhodnutí NSS. Tato rozhodnutí se však jak svým skutkovým základem, tak právními závěry od nyní

posuzované situace podstatně liší. V rozsudku ze dne 10. 9. 2013, čj. 3 Ads 134/2012-23, šlo o určení počátku péče ženy o dítě jejího manžela. NSS tehdy potvrdil, že počátek péče o dítě nelze odvíjet od dohody rodičů o péči, ale teprve od právní moci rozsudku, jímž tato dohoda byla soudem schválena. Dále v rozsudku ze dne 28. 5. 2015, čj. 7 Ads 277/2014-43, se NSS zabýval tím, zda lze započíst péči družky muže o jeho děti před uzavřením manželství; dovodil, že takovou faktickou péči o děti nelze dle zákona o důchodovém pojištění započíst. Ani závěry rozsudku NSS ze dne 20. 5. 2015, čj. 10 Ads 66/2015-30, nelze vztáhnout na nynější situaci, neboť se týkaly pouze péče družky o děti jejího manžela před uzavřením jejich manželství.

[25] Stěžovatelka považuje za paradox, že nelze započíst péči družky o děti jejího budoucího muže před uzavřením manželství, a naopak lze započíst péči o dítě svěřené do předadopční péče, musí však v tomto směru respektovat zákonem vytýčená pravidla pro posuzování doby péče o dítě. NSS na této situaci ostatně žádný paradox nevidí, jde o dvě zcela nesrovnatelné situace.

IV. Závěr a náklady řízení

[26] NSS neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[27] O náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměla úspěch. Žalobkyni, která by jinak jakožto úspěšný účastník řízení právo na náhradu nákladu řízení měla, náklady řízení nevznikly. Žalobkyně totiž v řízení nečinila žádné úkony.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 19. ledna 2017

Zdeněk Kühn
předseda senátu